

Eergerelateerd geweld & seksuele en genderdiversiteit

In traditionele gemeenschappen staan mensen met homoseksuele, lesbische, biseksuele en/of transgendergevoelens vaak onder druk. In een cultuur waarin de familie-eer hoog in het vaandel staat, wordt het openlijk uitkomen voor deze gevoelens of het aangaan van een relatie met iemand van dezelfde sekse, gezien als een schending van de eer. Om die eer te beschermen of te zuiveren kan geweld worden toegepast. Dit noemen we eergerelateerd geweld. In dit leaflet leest u hierover meer en over een mogelijke aanpak.

In deze handreiking

Zedelijke familie-eer	2
Vormen van eergerelateerd geweld	3
Meisjes en vrouwen	4
Jongens en mannen	5
Transgenders	6
Hoe vaak komt het voor?	6
Aanpak	7
Bronnen	8

Zedelijke familie-eer

Het woord familie-eer verwijst naar de *zedelijke* eer van een familie in conservatieve patriarchale gemeenschappen. De zedelijke familie-eer is afhankelijk van het 'zedelijke' gedrag van de vrouwelijke familieleden: vrouwen en meisjes moeten zich zo 'kuis' mogelijk gedragen. Deze familie-eer is van belang in

traditionele gemeenschappen en speelt onder andere in Turkse, Koerdische, Irakese, Afghaanse, Hindoestaanse en Marokkaanse gemeenschappen, maar soms ook in het zuiden van Europa en de Balkan. In Nederland bestaat zo'n gemeenschap meestal uit groepen migranten of vluchtelingen die afkomstig zijn uit hetzelfde gebied.

Bepaalde vormen van eergerelateerd geweld komen waarschijnlijk ook voor in sommige (autochtone) orthodox-christelijke kringen. Niet iedereen binnen zo'n traditionele gemeenschap heeft dezelfde opvattingen over familie-eer. Zo zijn er duidelijke verschillen zichtbaar tussen generaties, gezinnen en opleidingsniveau.

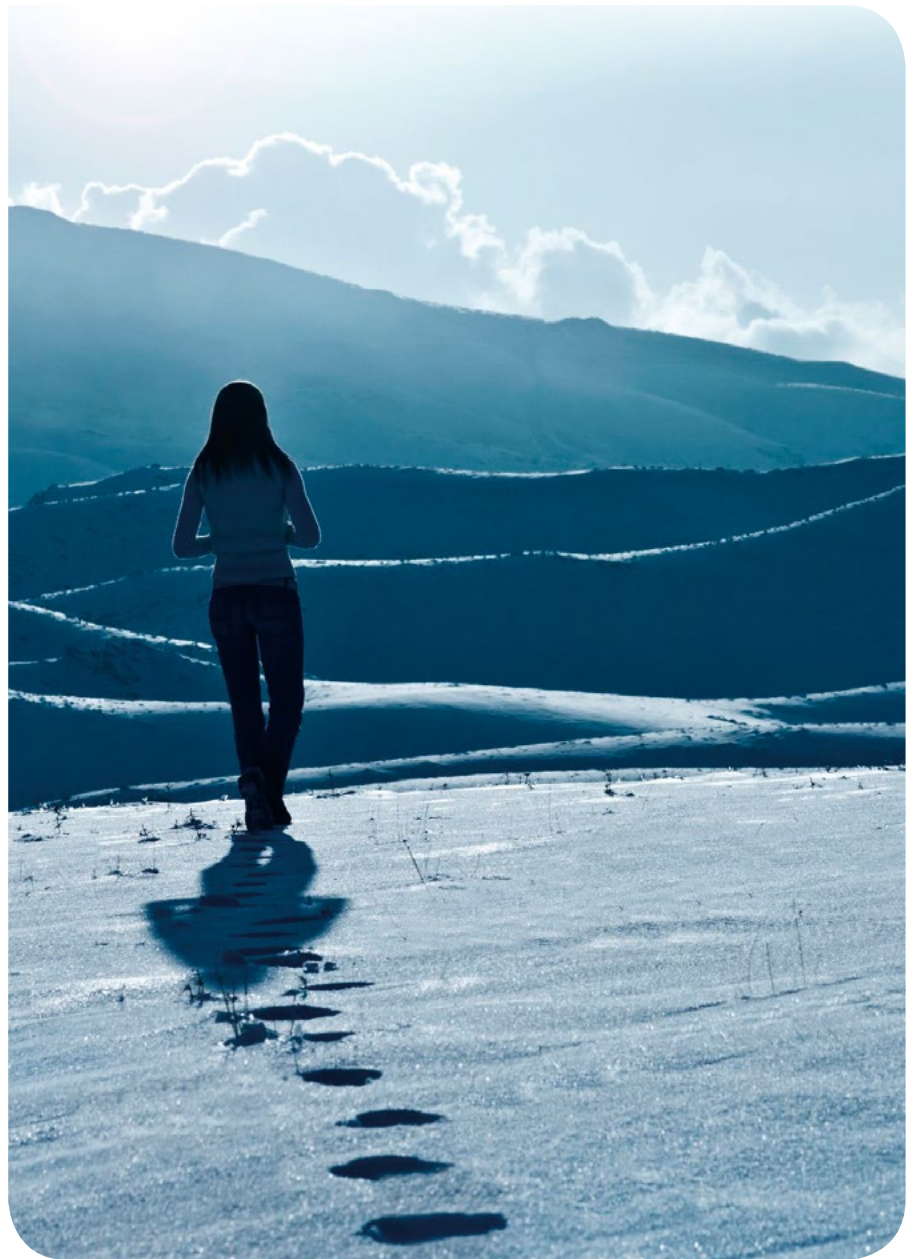
Casus: Omer

Omer is 22 jaar. Hij is opgegroeid in Nederland. Zijn ouders zijn afkomstig uit Turkije. Vanaf zijn dertiende kreeg Omer speciale gevoelens voor een jongen uit zijn klas. Hij wist niet zo goed wat hij met deze gevoelens aan moest. Bij meisjes had hij deze gevoelens niet. Omer begreep dit niet goed. Hij hield daarom meestal maar zijn mond, zowel onder zijn vrienden als op school. Op zijn zestiende kreeg hij voor het eerst een vriendje: Mark, een Nederlandse jongen uit een andere stad. Ook hier praatte hij met niemand over. Hij was er ontzettend blij mee, maar toen Mark een serieuze relatie wilde, en ook zijn familie weleens wilde ontmoeten, heeft Omer het uitgemaakt. Een serieuze relatie met een man is onmogelijk, weet hij. Nu heeft hij wisselende seksuele contacten met mannen. Via een Nederlandse kennis hoort zijn tante hiervan. Zij dwingt hem dit op te biechten aan zijn ouders. Wanneer Omer in enigszins verholde taal vertelt dat

hij seks heeft met mannen, begint zijn moeder te huilen. Zijn vader blijft in eerste instantie rustig maar wordt dan langzaam razend en geeft hem een paar rake klappen. Omer trekt zich terug op zijn kamer. De volgende dag blijkt niet alleen zijn zus maar de gehele familie op de hoogte te zijn. Omer schaamt zich diep. De familie is bang dat de eer in het geding komt als dit bekend wordt in de buitenwereld. De familie eist daarom van de ouders hard optreden. Daarop bedreigt vader Omer: hij moet veranderen of anders maken ze hem dood. Zijn ouders nemen hem daarna mee naar Turkije. Hij moet hier naar een 'genezer' die hem van 'zijn ziekte' zal afhelpen. Omer vindt het een vreselijk ritueel, maar houdt zijn mond. Als hij thuis is mag hij nog maar weinig de deur uit. Op een dag vlucht hij weg en klopt hij aan bij het maatschappelijk werk.

Vormen van eengerelateerd geweld

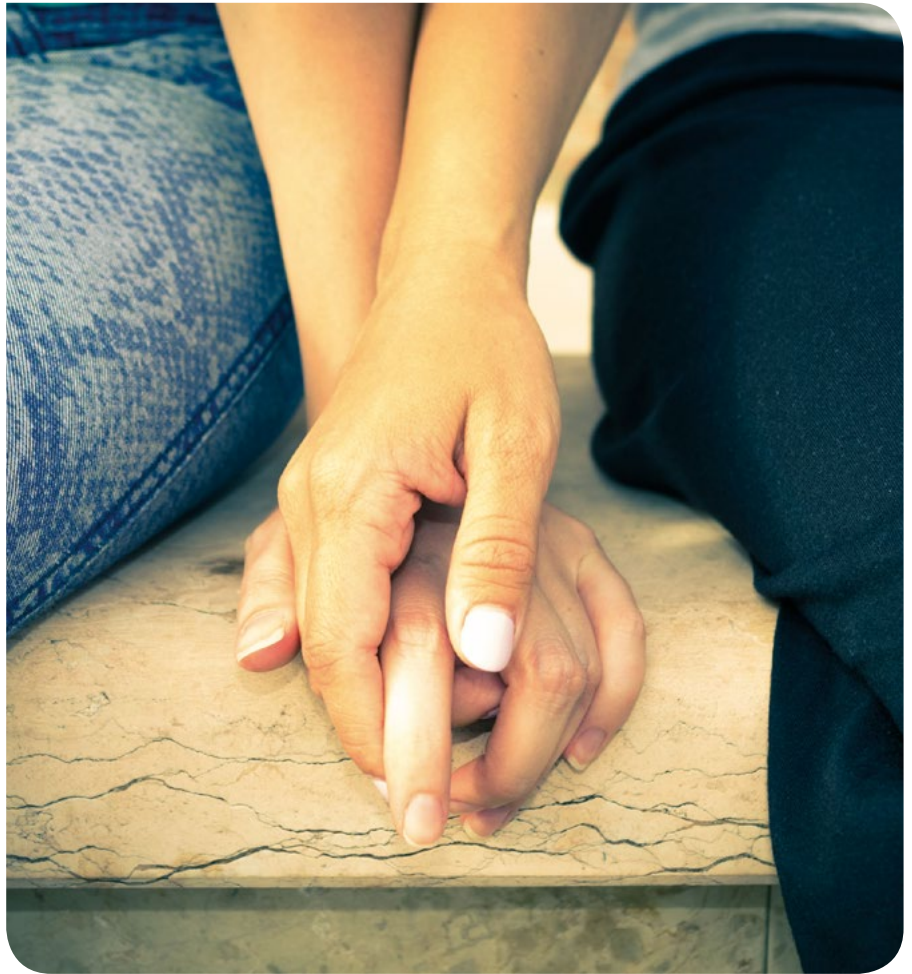
Het begrip eengerelateerd geweld is de overkoepelende term voor alle vormen van dwang, psychisch en fysiek geweld die worden ingezet om eerschending te voorkomen en de geschonden eer te herstellen. Om te voorkomen dat een familielid een misstap zet die de eer schendt, kan de familie maatregelen nemen. Denk aan strenge controle, vrijheidsbeperking, mishandelen, uithuwelijken of opsluiten. Als de familie-eer is geschonden, moet deze worden hersteld. Doet een familie dit niet, dan kan de gemeenschap haar volledig gaan negeren. De familie kan de eer herstellen door het familielid dat de eer geschonden heeft op te sluiten, te mishandelen, te verstoten, in het land van herkomst achter te laten of uit te huwelijken. Vrouwen en mannen met homoseksuele, lesbische, biseksuele en/of transgendergevoelens (LHBT-gevoelens) kunnen gedwongen worden om 'genezingsprocessen', heropvoedingskampen of hormoonbehandelingen te ondergaan in het land van herkomst. De familie wil zo hun familielid 'hetero' of tot een 'echte' vrouw of man maken. Deze rituelen gaan vaak gepaard met geweld en grote geestelijke druk. Soms wordt de eer hersteld door het betreffende familielid te vermoorden. Dit noemen we *eerwraak*.

Vrouwen en mannen met LHBT-gevoelens kunnen worden gedwongen om 'genezingsprocessen', heropvoedingskampen of hormoonbehandelingen te ondergaan.

Openlijk lesbisch gedrag wordt ten strengste afgekeurd. In de ogen van een gemeenschap is het een vorm van onzedig en 'onnatuurlijk' gedrag.

Meisjes en vrouwen

In een gemeenschap waarin de zedelijke familie-eer belangrijk is, mogen meisjes en vrouwen geen seks voor of buiten het (heteroseksuele) huwelijk hebben. Een lesbische identiteit is daarmee taboe. Ook openlijk lesbisch gedrag wordt ten strengste afgekeurd. Het is in de ogen van een gemeenschap een vorm van onzedig en 'onnatuurlijk' gedrag. Vooral meisjes, maar ook volwassen vrouwen, worden beperkt in hun bewegingsruimte buitenshuis. 's Avonds alleen uitgaan (naar een feestje, kroeg of discotheek) accepteert de familie vaak niet. Dat betekent dat meisjes en vrouwen niet gemakkelijk alleen gayavonden kunnen bezoeken of kunnen deelnemen aan activiteiten van COC's of andere LHBT-zelforganisaties.

LHBT-zijn in een multiculturele samenleving

De problematiek rond LHBT-zijn in onze multiculturele samenleving valt grofweg uiteen in drie thema's:

1. Onbespreekbaarheid van LHBT-zijn in sommige culturele groepen.
2. Geringe tolerantie tegenover LHBT-zijn in bevolkingsgroepen met een van oorsprong niet-Nederlandse achtergrond, en multiculturele spanningen rond LHBT-zijn.
3. Knelpunten voor jongeren met homoseksuele, biseksuele, lesbische of transgendergevoelens.

Meer weten over homoseksualiteit in multicultureel Nederland? Bekijk de *Factsheet LHBT-emancipatie in multicultureel Nederland*.

Jongens en mannen

De mannelijke familieleden hebben de taak de zedelijke familie-eer te beschermen. Dat betekent dat zij moeten waken over de kuisheid van de vrouwen. Een broer moet zijn zus in de gaten houden, een echtgenoot zijn vrouw en zijn dochters. Op jongens wordt juist weinig gelet. Zij kunnen daardoor wel experimenteren met seksualiteit voor het huwelijk. Als bekend is - of beweerd wordt - dat een jongen of een man de zogenoemde 'passieve rol'

inneemt bij seks tussen mannen (hij wordt 'genomen', gepenetreerd), dan is dit een zeer ernstige aantasting van zijn *zedelijke eer*, en van zijn familie. De gemeenschap ziet deze jongen of man dan niet meer als man. Hij verliest zijn mannelijkheid en kan worden beschouwd als homo. Voor de man die de zogenoemde 'actieve rol' inneemt is dat niet het geval; hij wordt veelal gezien als man en niet als homo.

Bespreekbaar maken

Meer weten over het bespreekbaar maken van LHBT-zijn? Er is een toolkit *Bespreekbaar maken van seksuele diversiteit*. Hierin vindt u een lijst met achtergrondinformatie, methodieken en materialen om seksuele diversiteit bespreekbaar te maken en informatie over opvang en ondersteuning.

U vindt de toolkit op www.movisie.nl/bespreekbaarheidlgbt

De mannelijke familieleden hebben de taak de zedelijke familie-eer te beschermen.

Huwelijkswang

Huwelijkswang is het dwingen van een meisje/vrouw of een jongen/man tot een huwelijk, door de ouders, familie of gemeenschap. Het kernbegrip is 'dwang'. Huwelijkswang kan plaatsvinden om de familie-eer te beschermen of te herstellen, maar kan ook plaatsvinden uit andere motieven.

Meer weten over huwelijkswang? Lees de *Factsheet Huwelijkswang, feiten en achtergronden*.

Genderidentiteit

Met genderidentiteit wordt bedoeld het gevoel vrouw, man of anders te zijn. Tussen de 0,4% en 0,8% van de mensen die bij de geboorte als man is benoemd, voelt zich meer vrouw en overweegt om hiervoor operaties te ondergaan (Keuzenkamp, 2010). Dat betekent: 1 op de 167 geboren 'mannen' is transvrouw en 1 op de 500 geboren 'vrouwen' is transman (Kuyper, 2012). Daarnaast is er een groep die zich niet helemaal man of vrouw voelt maar beide, geen van beide of er tussen in.

Meer weten over transgenders?
www.iedereenisanders.nl/ondersteuners, *Aandacht voor de T in LHBT-beleid: transgenders in de gemeente* of neem contact op met Transvisie Zorg.

Transgenders

In veel traditionele gemeenschappen is een duidelijke scheiding in taken en rollen van vrouwen en mannen. Een jongen of man die in de ogen van de gemeenschap 'vrouwelijk' gedrag vertoont of een meisje of vrouw die 'mannelijk' gedrag vertoont, loopt het risico bestraft te worden door de familie om de goede naam van de familie te behouden. Ook een transgender of identiteit anders dan het geboortegeslacht, wordt meestal niet geaccepteerd en wordt gezien als een ernstige schending van de familie-eer. Daarnaast verwacht de gemeenschap transgender-zijn vaak met homoseksualiteit.

Hoe vaak komt het voor?

Hoe vaak en hoeveel vrouwen en mannen, meisjes en jongens met homoseksuele, lesbische, biseksuele of transgendergevoelens het slachtoffer worden van eengerelateerd geweld is niet precies duidelijk. Er is geen onderzoek naar gedaan. Wel blijkt dat ongeveer een kwart van de jongeren die voor steun aankloppen bij Veilige Haven, een organisatie in Amsterdam voor multiculturele jongeren met LHBT-gevoelens, te maken heeft (gehad) met eengerelateerd geweld of huiselijk geweld. Als ze er niet mee te maken hebben gehad dan komt dat volgens Veilige Haven, omdat ze hun gevoelens geheim hebben weten te houden. Ze leiden dan een dubbelleven. Zij zijn bijvoorbeeld een

heterohuwelijk aangegaan en hebben daarbuiten contacten met andere LHBT-ers. Veilige Haven verwacht dat er meer geweld zal plaatsvinden wanneer jongeren wel gaan uitkomen voor hun homoseksuele, lesbische, biseksuele of transgendergevoelens. Er lijkt sprake van een emancipatieparadox: wanneer de emancipatie van jongeren met LHBT-gevoelens toeneemt en zij in hun eigen omgeving ook meer durven uitkomen voor gevoelens, dan kan dit tot gevolg hebben dat zij in de ogen van de oudere of traditionelere familie of gemeenschap de familie-eer schenden. Omdat die niet met de emancipatiebeweging zijn meegegaan, kunnen zij dan de noodzaak voelen om de eer te herstellen met geweld.

Aanpak

Iedere regio heeft een ketenaanpak ontwikkeld van huiselijk geweld en/of eengerelateerd geweld. Om eengerelateerd geweld naar aanleiding van LHBT te kunnen aanpakken, is het noodzakelijk dat gender- en seksuele diversiteit geïntegreerd wordt binnen de bestaande ketenaanpak. Men kan hierbij denken aan de volgende punten:

- a) In de bestaande protocollen of richtlijnen binnen de ketenaanpak van eengerelateerd geweld wordt duidelijk beschreven op welke manier er aandacht is voor gender- en seksuele diversiteit en voor de doelgroep met LHBT-gevoelens.
- b) In de instrumenten die worden gebruikt in de aanpak van eengerelateerd geweld, zoals risicotaxatie-instrumenten, is aandacht voor seksuele en genderdiversiteit geïntegreerd.
- c) Er is deskundigheidsbevordering voor professionals over seksuele en genderdiversiteit en eengerelateerd geweld: het gaat dan om voldoende kennis bij hulpverleners van interculturele en LHBT-specifieke hulpverlening, scholing of training in de aanpak van eengerelateerd geweld en over seksuele en genderdiversiteit.
- d) Voldoende veilige opvangplekken voor LHBT's. Dit kan zijn binnen de reguliere opvang (vrouwenopvang, mannenopvang, crisisopvang) of specifieke opvangplekken (zoals Veilige Haven). Het gaat niet alleen om opvangplaatsen voor volwassen LHBT's, maar óók voor minderjarige jongeren.
- e) LHBT-organisaties nemen deel aan het ketenoverleg eengerelateerd geweld of worden geraadpleegd.
- f) Specifieke aandacht voor het bespreekbaar maken van seksuele en genderdiversiteit in de preventie van eengerelateerd geweld.

Gemeenten hebben de regie

Gemeenten voeren de bestuurlijke regie over de aanpak van eengerelateerd geweld in hun gemeente. Veelal integreren zij dit in de bestaande infrastructuur en netwerken rond de aanpak van huiselijk geweld. De Steunpunten Huiselijk Geweld kunnen ook bij eengerelateerd geweld een frontoffice vormen. Voorwaarde is voldoende deskundigheid en vaardigheid rond deze problematiek. Datzelfde geldt voor de regionale politie.

Meer weten over eengerelateerd geweld? Bekijk de *Factsheet Eengerelateerd Geweld*.

Organisaties

Op zoek naar organisaties met praktijkkennis over LHBT's uit traditionele gemeenschappen?

Veilige Haven

www.veilighavenamsterdam.nl

Rotterdam V

www.rotterdamv.nl

Veilige haven Oost (NIM) in

Nijmegen www.veilighavenoost.nl

Respect2love

www.respect2love.nl

de Prisma Groep in Utrecht

www.prismagroep.webklik.nl

Stichting Maruf

www.stichtingmaruf.com

Bronnen

- Aalst, S. & Johannink, R.H. (2007). *Onderzoek naar mannelijke slachtoffers van eerge relateerd geweld: bekend maakt onbemind*. Utrecht: In-Pact.
- Brenninkmeijer, N., Geerse, G., Roggeband, C. (2009). *Eerge relateerd Geweld in Nederland. Onderzoek naar de beleving en aanpak van eerge relateerd geweld*. Den Haag: SDU.
- El Kaka, I. & Kursun, H. (2002). *Mijn geloof en mijn geluk: Islamitische meiden en jongens over hun homoseksuele gevoelens*. Schorer: Amsterdam.
- Keuzenkamp, S. (2010). *Gewoon anders. Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Pierik, C. *Toolkit bespreekbaar maken van seksuele diversiteit*. www.movisie.nl/bespreekbaarheidlhbt
- Pierik, C. (2008). *Factsheet Hom emancipatie in multicultureel Nederland*. Utrecht: Movisie.
- Pierik C. & Rothuizen, J. (2010). *Ketenaanpak voor migranten met homoseksuele gevoelens. Toolkit voor gemeenten, lokale organisaties en hulpverleners*. Utrecht: Movisie.
- Pierik, C. & Meintser, N. (2008). *Dubbel en dwars. Naar hulpverlening-op-maat voor allochtone jongeren (mlv) met homoseksuele gevoelens*. Utrecht: Movisie.
- Versteegen J. (2007). *Eerge relateerd geweld & homoseksualiteit in: Homo-Emancipatiebeleid (2007)* Utrecht: Movisie.

Colofon

Redactie: Hanneke Felten

Tekstredactie: Afdeling Communicatie Movisie

Fotografie: Sjaan Vanderjagt/Pixelpolder (p. 1), Daan Stringer (p.7)

De foto's in deze publicatie zijn bedoeld als illustratie. De afgebeelde personen hebben geen directe relatie met het onderwerp.

Vormgeving: Ontwerpburo Suggestie & illusie

Drukwerk: Libertas

kennis en aanpak van sociale vraagstukken

Downloaden: www.movisie.nl/kennisdossier/lhbt-emancipatie

© MOVISIE, kennis en aanpak van sociale vraagstukken, 2014

Postbus 19129 * 3501 DC Utrecht

T 030 789 20 00 * info@movisie.nl

Deze uitgave werd mogelijk gemaakt door een bijdrage van het ministerie van VWS.